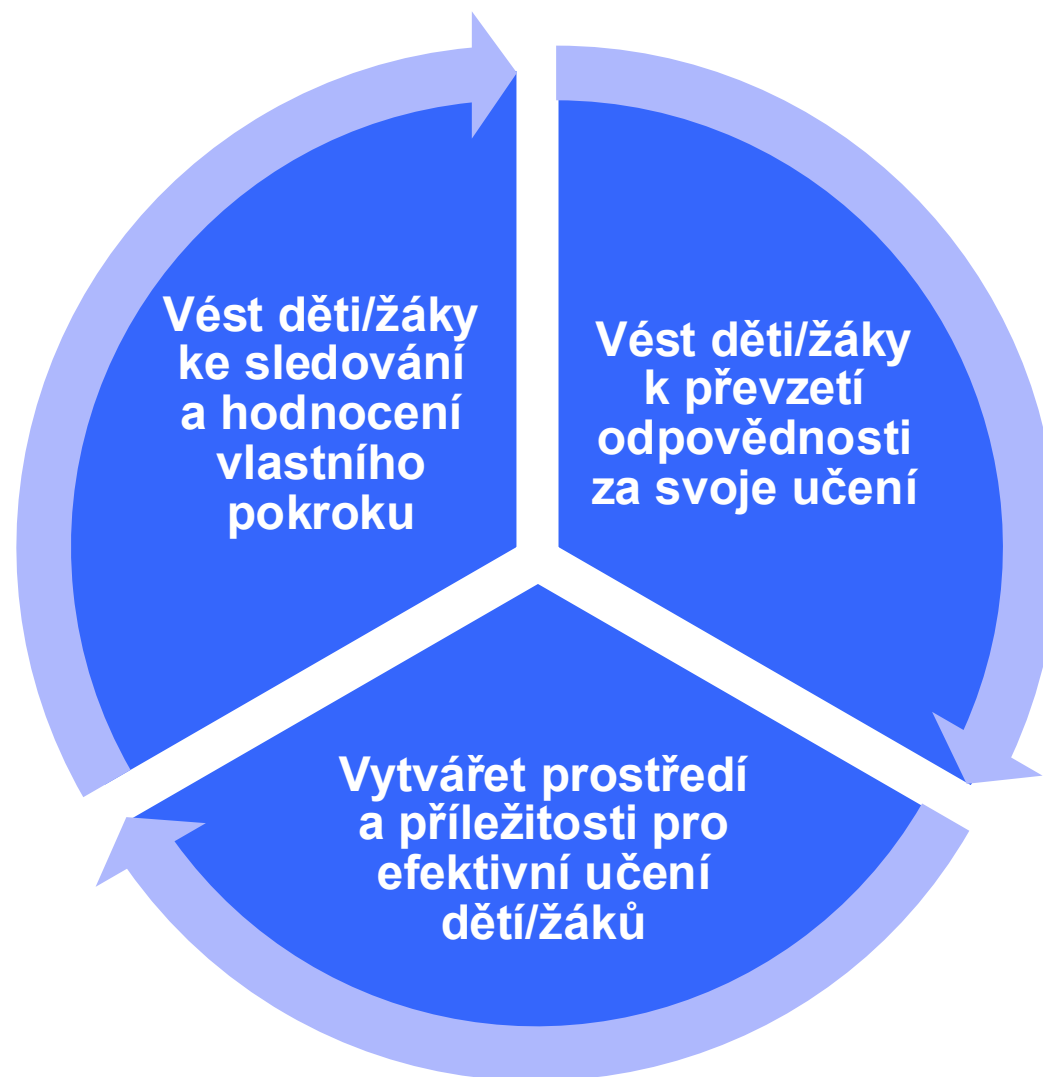

Hodnocení jako součást formativního přístupu

Mgr. Dita Vacková, Mgr. Veronika Svobodová

Tři pilíře formativního přístupu

Základní principy: pět klíčových strategií

	Kam žák směřuje	Kde je právě teď	Jak se tam dostane
Učitel	Objasňování, sdílení a porozumění cílům učení a kritériím úspěchu	Organizování efektivní třídní diskuse, aktivit a zadání úloh, kterými získáme důkazy o učení	Poskytování efektivní zpětné vazby, která podporuje učení a posouvá je vpřed
Spolužák		Aktivizování žáků jako zdrojů učení pro sebe navzájem	
Žák		Aktivizování žáků jako vlastníků svého učení	

Základní principy: pět klíčových strategií

	Kam žák směřuje	Kde je právě teď	Jak se tam dostane
Učitel	CÍLE	MŠ – ROZHOVOR, DISKUZE ZŠ - DŮKAZY O UČENÍ	ZPĚTNÁ VAZBA
Spolužák /vrstevník		VZÁJEMNÉ UČENÍ	
Žák / dítě		PŘEVZETÍ ZODPOVĚDNOSTI	

V mateřské škole i na základní škole by měla panovat atmosféra důvěry a bezpečí. Aby se zde každý cítil příjemně, potřebujete si společně stanovit **pravidla a vymezit hranice**. To dětem pomůže zorientovat se v situacích, porozumět vztahům a postupně se socializovat.

Formativní přístup v RVP PV

Učitel jako průvodce dětí ve vzdělávání:

- *využívá formativní přístup, **podporuje sebehodnocení a vrstevnické hodnocení.***

Formativní přístup v RVP ZV

Učitelé formativním přístupem:

- *stanovují společně se žáky adekvátní cíle učení, formulují kritéria hodnocení;*
- *využívají vhodné typy hodnocení (slovní, kritériální, známkování) nebo jejich kombinaci s ohledem na vývojová specifika žáků a náročnost vzdělávacího obsahu na 1. stupni a 2. stupni základního vzdělávání;*

Učitelé formativním přístupem:

- stanovují společně se žáky adekvátní cíle učení, formulují kritéria hodnocení;*
- využívají vhodné typy hodnocení (slovní, kritériální, známkování) nebo jejich kombinaci s ohledem na vývojová specifika žáků a náročnost vzdělávacího obsahu na 1. stupni a 2. stupni základního vzdělávání;*

Učitelé formativním přístupem:

- poskytují žákům průběžnou popisnou zpětnou vazbu, vedou žáky k řízení jejich učení a obohacují žáky o sociální a komunikační dovednosti;*
- dávají žákům příležitost k sebehodnocení vlastního pokroku a vrstevnickému hodnocení, kterým se žáci učí hodnotit druhé podle předem stanovených kritérií;*

Učitelé formativním přístupem:

- podporují sebedůvěru, motivaci žáků a umožňují jim komplexně rozvíjet jejich osobnost;*
- pracují s chybou tak, aby byla chyba žáky vnímána jako nedílná součást učení;*
- při plánování výuky nejen volí vhodné vzdělávací strategie, ale také reflektují vlastní vyučovací činnosti ve vztahu ke vzdělávacím výsledkům žáků;*

Učitelé formativním přístupem:

- vzájemně mezi sebou sdílejí a společně posuzují průběžné vzdělávací výsledky žáků;*
- pracují s reflexí i sebereflexí žáků;*
- zajišťují, aby žáci a zákonní zástupci dostatečně porozuměli způsobům a kritériím formativního a sumativního hodnocení žáků, hodnocení na vysvědčení.*

Argumenty pro využití formativního přístupu

- Přispívá k podpoře efektivního učení žáků a celkově ke kvalitě vzdělávání.
- Podporuje rovný přístup ke vzdělání, každému žákovi poskytuje šanci, aby v rámci svých aktuálních možností dosáhl maximálního rozvoje.
- Zlepšuje se třídní klima, žáci jsou vnitřně motivovaní.
- Dochází k rozvoji metakognitivních dovedností žáků.
- Podporuje růstové myšlení.
- Poskytuje prostor pro rozvoj klíčových kompetencí a základních gramotností.
- Zlepšuje se dovednost učitele plánovat a reflektovat vlastní výuku.

Nejčastěji popisované překážky pro využití formativního přístupu

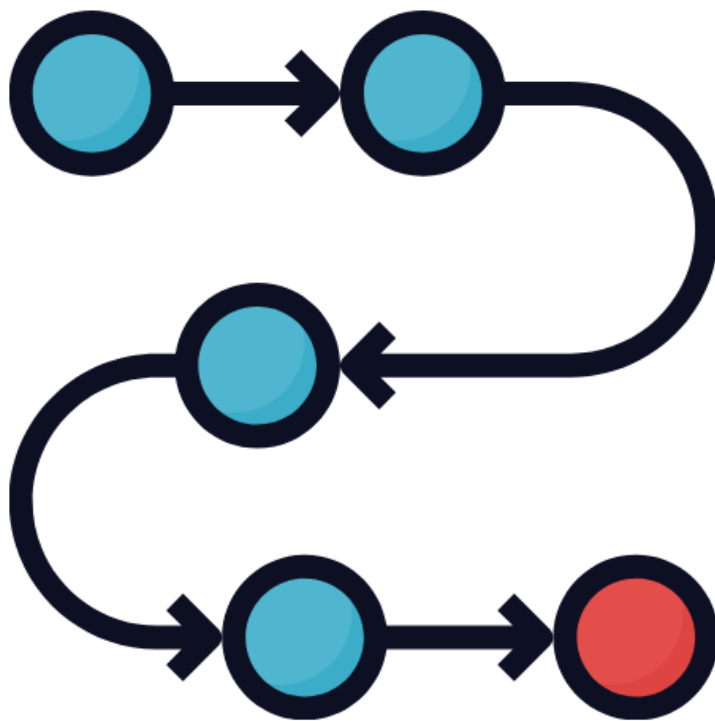
- Nesnadná prokazatelnost jeho účinků (zjevné jsou až po dlouhodobějším působení).
- Časová náročnost.
- Rozsáhlé požadavky na učivo stanovené kurikulem.
- Vysoký počet žáků ve třídě.
- Nepochopení ze strany rodičů.
- Nedostatečná obeznámenost s formativním přístupem.

Význam a funkce hodnocení

- Nezbytný krok pro plánování odpovídajícího vzdělávacího procesu (CÍLE)
- Nástroj komunikace a předávání informací (dítě, učitel, rodiče)
- Podmiňuje vztah žáka k činnosti
- Ovlivňuje rozvoj sebepojetí žáka
- Funkce motivační, informativní, korektivní

Sumativní x formativní

- *formativní hodnocení = průběžné*

- *sumativní hodnocení = závěrečné*

Formy hodnocení ZŠ

- Klasifikace
- Slovní (kriteriální)
- Kombinace slovního hodnocení a klasifikace

Hierarchie vzdělávacích cílů

Na jakých úrovních hodnotíme naplnění vzdělávacích cílů?

Jak při formulování cíle postupovat?

S	M	A	R	T
specific	measurable	achievable	relevant	time-bound
KONKRÉTNÍ	HODNOTITELNÝ	DOSAŽITELNÝ	RELEVANTNÍ	ČASOVĚ VYMEZENÝ

Každý cíl má odpovědět na tři otázky:

Kdo?	Žák	Žák
Co udělá?	postaví stavbu	se zapojí do rozhovoru
Na čem? Jak?	podle vzoru.	ve dvojici.

Zároveň si musíme položit otázky: Jak naplnění cíle poznáme? Jak to bude vypadat, až žák cíle dosáhne? (Co uslyšíme? Co uvidíme?)

Kritéria

- pro posuzování žákovských artefaktů
 - určují kvalitu různých produktů
 - jasné a konkrétní popisy očekávané kvality (seznam vlastností produktu)
 - je třeba je vymezit v závislosti na cíli před zahájením jeho naplňování
-
- mohou sloužit pouze učitelé
 - jsou vhodnou oporou pro žáky při sebehodnocení

Kritéria

- splněno – nesplněno
- umím – neumím
- začínám – zvládám s dopomocí – zvládám samostatně
- nedaří se mi – pracuji na tom – daří se mi
- nikdy – téměř nikdy – někdy – téměř vždy – vždy
- ztrácím se – potřebuji pomoc – rozumím – umím vysvětlit druhému
- ještě nerozumím/potřebuji vysvětlit - začínám rozumět/potřebuji trénovat – rozumím/potřebuji procvičit - rozumím a dokážu aplikovat/mohu se učit něco nového

Poskytování zpětné vazby

 $\frac{1}{4}$

vrstevnické
hodnocení

 $\frac{1}{4}$

hodnotí učitel

 $\frac{1}{4}$

sebehodnocení

 $\frac{1}{4}$

nehodnotíme

– **Efektivní
popisná
zpětná vazba**

- Vidím (slyším) že..(popis, konstatování)
- Je...; Je potřeba...; Tohle děláme (tak a tak)...; Pomůže, když ...; Když..., tak... (informace, sdělení)
- Očekávám, že...Pomohlo by mi, kdyby... (vyjádření vlastních očekávání a potřeb)
- Uděláš to tak... nebo tak..? (možnost volby)
- Co s tím uděláme? A co si o tom myslíš ty? (prostor pro spoluúčast a aktivitu dětí/žáků)

Důkazy o učení

Proč?

Sledování a hodnocení průběhu učení žáka, informování rodičů

Jaké?

Ve vztahu ke vzdělávacím cílům

Jak?

- pozorováním
- pokládáním klíčových otázek
- rozbořem žákovských artefaktů (kritéria)
- prostřednictvím sebehodnocení

Sebehodnocení

- zkušenost z předškolního vzdělávání
- zpočátku podpora učitele
- podmínky a příležitosti pro sebehodnocení

Sebehodnocení: Zápis do sebehodnotících archů

Jak sebehodnocení rozvíjet?

- prostřednictvím rozhovorů, diskusí a sdílením, např. v kruhu (rituály)
- vzorem – průběžným hodnocením žáka učitelem (popisná zpětná vazba)
- pokládáním otázek
- využitím portfolia
- vyžadovat od žáka zdůvodnění (proč)

Příklady technik sebehodnocení

- emotikony
- razítka (pozor na nálepkování, např. škrábeš jako kocour)
- dvoustupňová škála, např. sluníčko x mrak
- třístupňová škála, např. semafor
- sebehodnotící archy (hodnocení pomocí konkrétní výzvy)
- domluvená gesta (pohyb ruky, palec, přemístění se na určené místo)
- slovní vyjádření se zdůvodněním
- obrázkové karty

Vrstevnické hodnocení

- popisná zpětná vazba
 - příklad učitele (používání vhodné popisné zpětné vazby)
 - pravidla
 - poskytnutí příležitostí
-
- zkušenost z předškolního vzdělávání

Ukázky MŠ Jihlava: Vrstevnické hodnocení Klubíčko - ocenění

Doporučení pro ty, kteří začínají

- Přecházejte na formativní přístup postupně v dílčích krocích.
- Promyslete si, na co konkrétně z formativního přístupu se zaměříte.
- Promyslete si, co od zavedení konkrétních částí formativního přístupu očekáváte a co přinesou vašim žákům.
- Sestavte si písemný plán. Účinnost a efektivitu jednotlivých kroků vyhodnocujte.
- Najděte si někoho, s kým můžete svoje úspěchy i neúspěchy sdílet.

Zdroje

- Slavík, J. (1999). *Hodnocení v současné škole*. Portál.
- Starý, K., Laufková V. (2016.) *Formativní hodnocení ve výuce*. Portál.
- Wiliam, D., Leahy S. (2016). *Zavádění formativního hodnocení: praktické techniky pro základní a střední školy*. EDULABoratoř.
- Bednářová, J., Splavcová, H., Syslová, Z. (2021). *Pedagogická diagnostika v mateřské škole*. NPI ČR, projekt SYPO. Dostupné z: https://www.projektsypo.cz/dokumenty/Metodicka_prirucka_SYPO_Pedagogicka_diagnostika_MS_2022.pdf.
- Laufková, V. (2016). *Formativní hodnocení*. Dizertační práce. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/83869>
- Havlínová, H., Chmátalová J., Slunečko, D. (2023). *Pedagogické diagnostikování na 1. stupni základní školy s příklady inspirativní praxe*. NPI ČR. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/pedagogicke_diagnostikovani.pdf.

Zdroje

- Splavcová, H., Mouchová, A., Krejčová, N. (2023). *Pedagogické diagnostikování v mateřské škole s příklady inspirativní praxe*. NPI ČR. Dostupné z: https://www.npi.cz/images/pedagogicke_diagnostikovani_v_materske_skole.pdf.
- Vejlupek, K. *Mapy učebního pokroku*. Dostupné z: <https://tynalova.com/mapy-ucebniho-pokroku>.
- Zitková, H., Hezká M., Kopecká, L., Blumeinsten, T., Ševčík, M. (2025). *Smysluplné hodnocení ve škole*. Svět vzdělávání, z.s.